

meend tanen van zijn roem in het tweede vaderland als aan berekening bij zekere belangstellenden of -hebbenden ten onzent sinds hij de middaghoogte van de faam genaderd was. Velen schilders, niet alleen uit het Noorden gekomen, zweefde het voor, Parijs te veroveren. Van Dongen heeft zich op zulke ambities niet het hoofd gebroken.

Tijdens het leven van een kunstenaar dreigt het bijkomstige het wezenlijke te overwoekeren. Een ieder kan het voor zichzelf verifieeren: op beslissende oogenblikken van overgang en losscheuring zet men de gewende taak, het uiterlijke leven voort alsof geen breuk op til ware.

Van Dongen heeft er van het begin af toe meegewerkt het accidenteele den voorrang op het wezenlijke te laten krijgen. Dat gaf de beschuldiging in, alles op de kaart van het snobisme te zetten. De schilder zelf zou in dit procédé kroongetuige zijn. Hij heeft, met andere woorden, den schijn tegen. Maar in zoover de schijn het wezen laat verschijnen is het niet moeilijk dit aan te voeren om de aantijging te stijven. Van Dongen, het *enfant terrible*, deed alles om dengenen in de kaart te spelen, die hem een gebrek aan ernst ten laste legden. Tegen zijn spotzucht met duidelijk Shawesken trek is geen zelfgenoegzaamheid bestand. Zijn anti-tragische aanleg sluit het najagen van elke tendentie uit: „men weet niet, wat men aan hem heeft”; midden in wat het leven heet houdt hij zich buiten stroomingen. Schilderen, meent of zegt hij, doet men voor zijn plezier; zijn talent is dat van den flaneur. Zijn aanslag is licht met vermindering van elk pedaalgebruik, zonder galm of rhetoriek. Niet zonder loopjes zegt een ander, die kan vervolgen: zijn *brilliance* is zonder noblesse, zijn virtuositeit over ledigheid gespannen, zijn mondaniteit verheerlijking van de demi-mondaine.

Den opposant moge het volgende geantwoord worden: elke melodie heeft haar tegenmelodie. Het talent van Van Dongen was lang ironisch, soms sarcastisch gericht. De chroniqueur van het Parijs voor en na den wereldoorlog vond zijn sujetten eenzijdig zooals Proust in een nauwen kring van salons en alkoven. Welbewust bleef hij een vreemde, eer een zonderling, buitensporigheid zoekend, dan een vreemdeling. Maar in dit jagen op het wufte wild was hij zichzelf, de lange stille jongen uit het dorpsche Delfshaven, van wien zijn kameraden uit de jeugd vertellen, dat hij op hun luidruchtige samenkomsten stil er bij zat, wien het ernst was met het vak, die hard werkte.

Het zoeken was naar een minimum aan middelen. Zijn losse behendigheid heeft het hem mogelijk gemaakt zich in grappen, een „rapin” waardig, te laten gaan. Zichzelf noch anderen, geneigd hem te volgen, te bewonderen zoo mogelijk, heeft hij er een dienst mee gedaan; zijn schilderen in den trant van „shorthand” veroorloofde zich al te gemakke-